

Dirigent/ *Conductor:*

IVÁN FISCHER

**KRALJEVI ORKESTER
CONCERTGEBOUW
ROYAL
CONCERTGEBOUW
ORCHESTRA**

SREDIŠČE VAŠIH DOŽIVETIJ
AT THE HEART OF YOUR EXPERIENCE

Ljubljana, **20. 6. – 3. 9. 2023**

Ustanoviteljica Festivala Ljubljana je Mestna občina Ljubljana.
The founder of the Ljubljana Festival is the City of Ljubljana.

Mestna občina
Ljubljana

Častni pokrovitelj Ljubljana Festivala 2023 je župan Mestne občine Ljubljana Zoran Jankovič. / *The Honorary Patron of the 2023 Ljubljana Festival is the Mayor of the City of Ljubljana, Mr Zoran Jankovič.*

Ponedeljek, 28. avgust 2023, ob 20.00
Monday, 28 August 2023, at 8.00 pm
Gallusova dvorana / Gallus Hall, Cankarjev dom

Dirigent/ Conductor:

IVÁN FISCHER

**KRALJEVI ORKESTER
CONCERTGEBOUW
ROYAL
CONCERTGEBOUW
ORCHESTRA**

Program / Programme:

G. Mahler: Simfonija št. 7 v e-molu / *Symphony No. 7 in E minor*

I. Langsam (Adagio) - Allegro con fuoco

II. Nachtmusik. Allegro moderato

III. Scherzo. Schattenhaft, fließend, aber nicht schnell

IV. Nachtmusik. Andante amoroso

V. Rondo - Finale. Allegro ordinario

.....

Po prvi izvedbi je bila **Simfonija št. 7 v e-molu**, ki jo je **Gustav Mahler** (1860–1911) napisal leta 1889, sprejeta hladno. Kritiki niso vedeli, kaj naj si mislijo o njenih navidezno nepovezanih delih, obsežni razvejeni strukturi in bogastvu glasbenih idej. Ker so imele običajno njegove simfonije osnovni program, so bili kritiki nekoliko zmedeni, saj so kljub navzkrižnim povezavam našli le malo, kar bi združevalo pet stavkov v celoto. Finale pa je povzročal še največ težav z razumevanjem; kaj je Mahler mislil z njegovo izrazito bombastičnostjo? *Sedma* velja za eno izmed njegovih najredkeje izvajanih simfonij.

Pri *Sedmi simfoniji* se je skladatelj, ki je pri oblikovanju simfonij izhajal iz programskega zaledja, od tega ustvarjalnega pristopa odmaknil in jo zasnoval kot absolutno glasbo. Med njegovimi desetimi simfonijami (*Deseta* je ostala nedokončana) sodi v sklop treh, v katerega prištevamo še *Peto* in *Šesto*, pri vseh teh se je odpovedal vokalu. *Sedma simfonija* ne le da nima programskih povezav, v njej se je celo odmaknil od biografskih premis, kot je na primer značilno za *Šesto simfonijo*. *Sedma* je Mahlerjeva prava romantična simfonija, saj se slogovno v njej ne ozira le v 19. stoletje, temveč tudi v svojo zgodnejšo glasbo, ki je neposredno izhajala iz obdobja romantike, zlasti pesmi in simfonije iz prvega obdobja pod močnim vplivom niza *Dečkov čudežni rog*.

Podnaslov *dela, Pesem noči*, ki ga je izbral založnik, in ne Mahler, je zavajajoč in ga vidimo le redko kje zapisanega. Če bi razlago poenostavili in izhajali iz tega podnaslova, bi lahko razumevanje te simfonije posplošili tako: nočne podobe iz prvih štirih stavkov se razblinijo z dnevno svetlobo, ki pride s *Finalom*. Stavke bi lahko opisali tako: prvi predstavlja skrivnost, lepoto in hrepenenja noči, drugi njene prikazni v groteskni koračnici, tretji mračni svet vraž, ki vnašajo nemir, četrti nočno serenado in peti osvoboditev z zvonjenjem jutranjih zvonov, ko svetloba premaga temo.

Simfonija št. 7 dosega titanske razsežnosti. Sestavljata jo dva zunanja, obsežnejša dela, ki oklepata tri krajše notranje dele. V nekaterih pogledih je ta skladba eno izmed njegovih najizvirnejših del. Ker se je odmaknil od svojih ustaljenih vzorcev simfoničnega ustvarjanja, se je bil prisiljen spoprijeti z novimi izzivi, kar ga je privedlo do tega, da je dosegel nov ustvarjalni vrhunec na področju orkestracije. Delo označujejo inovativne kombinacije in domiselnost. S stopnjo harmonskega eksperimentiranja, kot ga je dosegel v prvem stavku, presega vse, kar je ustvaril do tedaj. Prav ta stavek je postal vzor številnim poznejšim skladateljem. Vsi trije notranji stavki so nekakšne subtilne obdelave romantičnih značajskih skladb in odpirajo nove izrazne možnosti znotraj glasbe poznega 19. stoletja. *Finale*, ki je umetelno napisan v svojem živahnem kontrapunktu, pa iz celote nekoliko izstopa in postavi uri in četrt dolgi simfoniji nenavaden zaključek. Poslušalce spodbudi k dodatnemu razmišljanju, saj ne postavi neposredno pike celotnemu delu.

Langsam (Počasi). Ta intenzivni in po značaju napeti uvod v sonatni obliki prinaša nekaj surovosti in žalostne grenkobe, kot jo lahko zasledimo tudi v *Simfoniji št. 6* s podnaslovom *Tragična*, vendar se v razvoju gradiva oglasi tudi eterična lepota. Tehnično najzanimivejša je uporaba širokopoteznih melodij in harmonij, ki temeljijo na intervalu četrtinke, kar daje glasbi skrivnostno vznemirljiv in abstrakten značaj.

Nachtmusik. Allegro moderato. (Nočna glasba.) Ta nenavadni del spominja na nekatere Mahlerjeve zgodnje romantične manierizme, ki pa jih tu obdeluje z veliko samoironije in karikiranja. Primer je uvodni klic roga, ki mu neposredno sledijo daljše in zapletenejše fraze, v katerih slišimo odmev ptičjega petja. To se izmenjuje z deli, ki povzemajo značaj koračnice in zvenijo skorajda absurdno, saj združujejo ljudske napeve z militarističnimi figurami; večkrat citira marš iz prvega stavka *Tretje simfonije*.

Scherzo. Schattenhaff. (Scherzo. Senčnost.) Je del, ki s svojimi harmonijami in nepravilnimi ritmi na zelo prefinjen način vzbuja groteskna občutja. V njem prevladujejo figure, ki se izmenjujejo s prav tako grotesknim valčkom. Počasen, a ravno tako nenavaden valček je osnova *Tria*, ki se v celoti pojavi le enkrat.

Nachtmusik. Andante amoroso. (Nočna glasba.) Ta del zveni kot genialna in do podrobnosti dodelana romantična serena-da. V teksturo je vnesel nežnost in hrepeneči ton. K posebnemu vzdušju tega dela prispeva igra harfe, kitare in mandoline. Vsaj zadnji dve nista običajni glasbili simfonij in je zato še toliko bolj nenavadno, ko tukaj zazvenijo ob harfi. Stavek je poln šarma in gracioznosti.

Rondo-Finale. Tempo I (Allegro ordinario). Mahlerjeva prizadevanja, da bi ustvaril vznemirljiv finale, so se izrazila v razgibanem stavku, ki ga opredeljujejo izrazit ritem in virtuoznost, glasnost in vihravost.

.....

Dirigent, skladatelj in pedagog **Iván Fischer** velja za enega izmed najbolj vizionarskih glasbenikov našega časa, ki je razvil več novih oblik koncertov ter preoblikoval strukturo in način dela simfoničnega orkestra. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja je ustanovil Budimpeški festivalski orkester, v katerega je uvedel svojo vizijo in jo utrdil. Kot glasbeni direktor tega orkestra je napisal eno najuspešnejših glasbenih zgodb v zadnjih 30 letih: z mednarodnimi turnejami in posnetki za založbi Philips Classics in Channel Classics je postal eden najslavnejših dirigentov, pri katerem gresta tradicija in inovativnost z roko v roki. Bil je glavni dirigent Državnega simfoničnega orkestra iz Washingtona, Lyonske opere in Orkestra Koncertne hiše iz Berlina. Po več desetletjih skupnega dela ga je Kraljevi orkester Concertgebouw imenoval za častnega gostujočega dirigenta tega orkestra. Pogosto dirigira Berlinskim filharmonikom, Simfoničnemu orkestru Bavarskega radia in Newyorški filharmoniji. Iván Fischer je študiral klavir, violino in violončelo v Budimpešti, nato je študij dirigiranja nadaljeval na Dunaju (pri Hansu Swarowskemu) in bil zatem dve leti asistent Nikolausa Harnoncourta. Mednarodno je postal prepoznaven po osvojeni nagradi Dirigentskega tekmovanja fundacije

Rupert v Londonu. Uveljavlja se tudi kot skladatelj, zlasti operne glasbe, je ustanovitelj Madžarskega Mahlerjevega društva in pokrovitelj Britanske akademije Kodály. Predsednik Republike Madžarske mu je podelil zlato medaljo, francoska vlada ga je odlikovala z viteškim redom za umetnost in leposlovje. Nagradila ga je Kraljeva filharmonična družba (2011), je prejemnik nizozemske nagrade ovatie. Leta 2013 pa je bil imenovan za častnega člana Kraljeve akademije za glasbo v Londonu. Iván Fischer je častni državlján Budimpešte.

Kraljevi orkester Concertgebouw, s sedežem v Amsterdamu, je bil ustanovljen leta 1888, naziv kraljevi pa je uradno prejel ob praznovanju stoletnice, leta 1988. Pokroviteljica je nizozemska kraljica Maksima. Kraljevi orkester Concertgebouw je eden izmed najodličnejših orkestrów na svetu, cenjen kot izvrsten izvajalec glasbe Mahlerja in Brucknerja. Več kot enkrat so mu dirigirali skladatelji, kot so Richard Strauss, Gustav Mahler in Igor Stravinski. Znan je po posebnem, individualnem zvoku, ki ga je izoblikoval pod vplivom edinstvene akustike dvorane Concertgebouw, pomembni pri tem pa so tudi člani orkestra in glavni dirigenti, ki jih je bilo doslej le sedem: Willem Kes, Willem Mengelberg, Eduard van Beinum, Bernard Haitink, Riccardo Chailly, Marris Jansons in Daniele Gatti. Od sezone 2022/23 se je orkestru kot umetniški partner pridružil Klaus Mäkelä, ki bo od leta 2027 tudi glavni dirigent. Iván Fischer je od sezone 2021/22 častni gostujoči dirigent. Poleg približno osemdesetih koncertov v domačem Concertgebowu orkester prireja okrog štirideset koncertov v drugih večjih dvoranah po vsem svetu, ki jih vsako leto obišče približno 250.000 poslušalcev. Svojo prepoznavnost širi z videi, prenosi ter radijskimi in televizijskimi oddajami. Svoje CD-je in DVD-je izdaja pri založbi Concertgeboworkest Live. Akademija orkestra Concertgebouw vzgaja mlade nadarjene glasbenike v profesionalne orkestraše. Concertgeboworkest Young združuje talente, stare od 14 do 17 let, iz vse Evrope. Orkester sofinancirajo nizozemsko ministrstvo za izobraževanje, kulturo in znanost, občina Amsterdam, sponzorji, skladi in številni donatorji po vsem svetu. Največji del prihodkov ustvarja z izkupičkom koncertov, ki jih prireja doma in na tujem. Orkester je na Ljubljana Festivalu prvič gostoval na zaključku 62. Ljubljana Festivala leta 2015. Od takrat je nastopil večkrat, nazadnje leta 2021.

Metka Sulič

The award-winning conductor **Iván Fischer** is active as a composer, opera director and leader of the Budapest Festival Orchestra, with which he now constitutes an important part of the Hungarian capital's musical life, and is a regular guest at world venues. Fischer has also toured with the world-renowned **Royal Concertgebouw Orchestra** almost every year since 1987. This orchestra was closely associated with Gustav Mahler and regularly performed many of his symphonies, even when Mahler was not yet recognised as a major composer. On this occasion they will be performing Mahler's Symphony No. 7 in the Gallus Hall. In his second symphonic period (Symphonies 5, 6 and 7), the composer abandoned the singing voice and a clear programme, and he also reduced the orchestra somewhat and wove the motifs into dense polyphony. For Mahler, writing a symphony was about creating a »world with all the means and techniques available«. Thus conceived as a world, this symphony builds a whole-scale impression of the universe and life within it, in several movements. (Jan Prepadnik)

Sponzor / Sponsor:

**TRI
MO**

Sponzorji orkestra / Orchestra sponsors:

Booking.com

GLOBAL PARTNERS CONCERTGEBOUWORKEST

NAPOVEDNIK / TO BE ANNOUNCED:

Torek, 29. avgust 2023, ob 20.30

Tuesday, 29 August 2023, at 8.30 pm

Poletno gledališče Križank / *Križanke Summer Theatre*

JONATHAN TETELMAN, tenor

LUDOVIC TÉZIER, bariton / *baritone*

Dirigent / *Conductor*: **MARCO BOEMI**

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE
SLOVENIAN PHILHARMONIC
ORCHESTRA

Izdal / *Published by*: **FESTIVAL LJUBLJANA**, avgust / *August 2023*

Zanj / *For the Publisher*: **DARKO BRLEK**, direktor in umetniški vodja,
častni član Evropskega združenja festivalov / *General and Artistic*
Director, Honorary member of the European Festivals Association

Besedila / *Texts*: **METKA SULIČ, JAN PREPADNIK**

Prevod / *Translation*: **AMIDAS, d. o. o.**

Oblikovanje / *Design*: **ART DESIGN, d. o. o.**

ljubljanafestival.si

www.facebook.com/ljubljanafestival

www.instagram.com/festival_ljubljana/

www.youtube.com/user/TheFestivalLjubljana

Glavni sponzor / General sponsor:

Sponzorji 71. Ljubljana Festivala / Sponsors of the 71st Ljubljana Festival:

Sponzorji posameznih prireditev / Sponsors of the individual events:

Glavni medijski sponzor / General media sponsor:

Medijski sponzorji / Media sponsors:

Uradna vina / Official wines:

Prijatelji Festivala Ljubljana / Friends of Ljubljana Festival:

Partnerji Ljubljana Festivala / Ljubljana Festival partners:

Uradni prevozniki / Transport partners:

Vstopnice / Tickets: ljubljanafestival.si, Eventim, blagajna Križank, bencinski servisi / Križanke Box Office, gas stations

Več informacij / More information: ljubljanafestival.si

Festival Ljubljana si pridržuje pravico do sprememb v programu in prizoriščih.
The Ljubljana Festival programme and venues are subject to change.